

FLICKAN

Ruotsi, 2009

Ohjaaja: Fredrik Edfeldt

Käsikirjoittaja: Karin Arrhenius

Näyttelijät: Shanti Roney, Tova Magnusson Norling, Leif Andréa, Blanca Engström.

Levittäjä: Scanbox Finland Oy

Alkuperäinen nimi: *Flickan*

Ruotsinkielistä oppimateriaalia Ruotsin elokuvainstituutin sivuilla:
<http://www.sfi.se/PageFiles/11027/Flickan%204.pdf>

Kesto: 95 min.

Ikäraja: K11

Genre: Draama

Oppimateriaalin tehtävät on suunniteltu 4. – 9. -luokille.

Oppimateriaalin teemoja: Yksinäisyys ja yksinäisyyden tilat, tytön maailma ja tyttöys (tytön näkökulma, tyttöjen omahuonekulttuuri, tyttöjen ystävyyksiä, työstä naiseksi, historiallinen elokuva ja tyttökulttuurin historia), yksinäisyyden symboleja.

SYNOPSIS

Kesällä 1981 kymmenenvuotias tyttö jää yksin tätinsä kanssa muun perheen lähdettyä Afrikkaan. Pian tätikin häviää purjehdusreissulle jättäen tytön täysin oman onnensa nojaan.

Kesäpäivien kuluessa tyttö alkaa asteittain huomata miten tavallista vastuuton ja järjetön käytös aikuisten maailmassa onkaan.

Flickan on tragikoominen tarina ystävydestä ja luottamuksesta. Runollisessa elokuvassa liikutaan lapsen sielunmaisemassa todellisuuden ja fantasian sekä lapsuuden ja aikuisuuden välimaastossa.

VIHJEITÄ ELOKUVAN KÄSITTELYYN

YKSIÄISYYS JA YKSIÄISYYDEN TILAT

”Olen aika yksinäinen”, elokuvan *Flickan* tyttö päähenkilö tunnustaa ystävälleen Olalle. Vanhempien lähdettyä Afrikkaan ja tytön huoltajaksi pestatun tädin karattua miesystävänsä kanssa purjehtimaan tyttö viettää kesää yksin vanhassa omakotitalossa pienessä ruotsalaiskaupungissa. Oma tila, itsenäistyminen ja erillisyydet ovatkin elokuvan *Flickan* tärkeitä teemoja. Tyttö päähenkilö joutuu 10-vuotiaana keskelle maailmaa, jossa aikuiset jättävät hänet yksin ja käyttäytyvät kummallisesti. Ystäviinkään ei voi varauksetta luottaa. Tyttö viettää taianomaisen kesän, jonka kuluessa hänellä ei ole lopulta kuin itsensä; oma minuutensa ja identiteettinsä.

Yksinäisyys ei ole kuitenkaan tyttö päähenkilölle vain kielteinen tai pelottava asia. Ola on ainoa, jolle tyttö myöntää olevansa yksinäinen. Hän ei tahdo aikuisia huolehtimaan itsestään, sillä elokuvan jokainen aikuishahmo – vanhemmat, tati ja naapuritalon keski-ikäinen mies – osoittautuvat jollakin tavalla kykenemättömiksi siihen. Elokuvan tärkeä ulottuvuus onkin yksinäisyyden monien muotojen ja merkitysten tavoittaminen. Aikuiselle tytön yksinäisyys saattaa näyttää ahdistavalta ja pelottavalta, lapsikatsojalle seikkailulta.

Erillisyyttä ja itsenäistymistä kuvataan elokuvassa erilaisten tilojen kautta – tyttöä ympäröivät luonto, oma huone varastossa, tyhjä talo ja uimaranta, joita kuvataan taianomaisessa valaistuksessa ja tunnelmassa. Vastapainoksi viipyileville ja mystissävytteisille tiloille elokuvassa on myös varsin arkipäiväisiä tiloja ja ympäristöjä, kuten naapurintytön Kristinan huone ja kauppakeskus.

Tehtäviä

1. Pohtikaa ja keskustelkaa, millainen kokemus yksinäisyys on elokuvan päähenkilölle ja miten eri tavoin voi olla yksinäinen. Voisitko itse kuvitella jääväne yksin pitkäksi aikaa samalla tavalla kuin

elokuvan tyttö? Millainen yksinäisyys on myönteistä, millainen kielteistä tai pelottavaa? Miten itse toimitte ollessanne yksinäisiä? Keksikää selviytymiskeinoja yksinäisyydestä.

2. Kootkaa ryhmissä listaksi erilaisia elokuvan tiloja joihin liittyy yksinäisyyttä. Kootkaa sen jälkeen tiloja, joissa elokuvan päähenkilö ei ole yksinäinen. Kuinka sama tila muuttuu, kun tyttö on siellä yksin tai muiden kanssa? Miten tilan muutosta kuvataan?

(yksinäisyyteen liittyy elokuvassa esimerkiksi taianomainen musiikki tai hiljaisuus sekä viipyilevät maisemakuvat.)

TYTÖN MAAILMA JA TYTTÖYS

Tytön näkökulma

Ruotsissa on 1990-luvun puolivälistä alkaen tehty paljon tytöistä kertovia lasten- ja nuortenelokuvia, joista *Flickan* on hyvä esimerkki. Lasten- ja nuortenelokuvan lajityypit ovat tätä ennen pitkälti keskittyneet poikien elämään ja kasvukipuihin, mutta ruotsalaisessa vuosituhaten vaihteen elokuvatuotannossa keskiöön ovat päässeet tytöt. Tyttöjen elämää on käsitelty muun muassa koulukiusaamisen, tyttöjen ystävyysuhteiden, seksuaalisen ahdistelun, monikulttuurisuuden ja kauneuspaineiden kautta. Tyttöelokuvat ovat usein olleet varsin tärkeitä ajankohtaisten sosiaalisten ongelmien kommentoijia ja niitä onkin usein kiitelty realistisuudestaan.

Tyttöelokuvien tavoitteena on ollut tuoda tyttöjen elämää ja ongelmia elokuvakerrontaan ja yhteiskunnalliseen keskusteluun. Usein, myös elokuvassa *Flickan*, on tavoiteltu pääsyä lapsen tai nuoren näkökulmaan, tapahtumien kuvaamiseen hänen silmillään. Jo elokuvan nimi, *Flickan* kertoo, että tekijöiden tavoitteena on ollut kertoa tarina tytön näkökulmasta: tarkastella ympäristöä sekä ystävien ja aikuisten käytöstä kymmenvuotiaan tytön silmin. Tytön nimeä ei paljasteta missään vaiheessa elokuvaa: hän voisi olla kuin kuka tahansa 10-vuotias tyttö varhaisnuoruuden kynnyksellä.

Tehtäviä

1. Pohtikaa, kuinka elokuvassa *Flickan* pyritään kuvaamaan tapahtumia tytön näkökulmasta (esim. lähikuvat tytön kasvoista; viiptyilevät maisema- ja tilakuvat, joissa tyttö on yksin; aikuisten käytöksen esittäminen kummallisena ja irrationaalisenä). Onnistuuko elokuva mielestänne tavoittamaan tytön näkökulman?

2. Valitkaa yksi elokuva tai televisiosarja, jossa mielestänne tavoitetaan tytön tai pojan näkökulma. Millainen tämä henkilö on? Miten häntä kuvataan? Valitkaa tämän jälkeen elokuva tai televisiosarja, joka on epärealistinen tai ärsyttää. Pohtikaa, mikä tekee elokuvasta tai televisiosarjasta uskottavan, ja mikä epäuskottavan.

3. Millaisen elokuvan itse tekisitte lapsen/nuoren maailmasta? Suunnitelkaa ryhmissä elokuvan ensimmäinen kohtaus. Kuinka päästään lähelle lapsen/nuoren maailmaa ja näkökulmaa? (kuinka päähenkilöä kuvataan, missä ympäristössä päähenkilö on, kuka elokuvan alussa puhuu jne.)

Tyttöjen omahuonekulttuuri*Turvapaikka*

Tila rauhoittumiseen.

Pesä. Luola. Minäkuvan huippu.

Rento. Paljas, joka kuitenkin kätkee monia salaisuuksia.

Hullu. Hullun hauska. Inspiraation lähde.

Sekava. Ihanan sekava.

Muistoja herättävä.

Piinan piilopaikka. Turvallinen tila purkaa raivoa ja petosta.

Ystävällinen ja antelias

Oma.

Rakas.

Rosita 14 v.

Näin kahdeksaluokkalainen Rosita kuvaa omaa huonettaan. Oma huone on hänelle tärkeä paikka, jossa on turvaa, inspiraatiota, hauskuutta, salaisuuksia, muistoja. Oma huone onkin tärkeä tyttökuulttuurin tila, mikä näkyy myös elokuvassa, jossa tyttökuulttuuria

kuvataan kolmen eri-ikäisen ja -näköisen tytön kautta. Päähenkilö on heistä nuorimmainen, keskimäinen on samassa kylässä asuva Kristina ja vanhin Tukholmasta maalle sukuloimaan saapunut Gisela, joka huhujen mukaan on jo seurustellut monen pojan kanssa. Erityisesti Kristinalla ja Giselalla on elokuvassa selvästi oma juttunsa, tyttökuulttuurinsa. Kristinan huoneessa tytöt imitoivat Abbaa laulaen ja tanssien, meikkaavat ja juoruavat. Kristinan huone on pojilta suljettu alue, johon vain tytöillä on pääsy.

Tyttötutkimuksessa tyttöjen omahuonekulttuuria on lähestytty vaihtelevin näkökulmin 1980-luvulta saakka. Varhainen, erityisesti brittiläinen 1970-luvun lopun ja 1980-luvun tyttö tutkimus katsoi tehtäväkseen tyttöjen houkuttelemisen pois omien huoneiden suojista kohti poikien hallitsemia julkisia tiloja. Oman huoneeseen sulkeutuvien tyttöjen toimintaa ei sinällään arvostettu, vaan usein moitittiin turhasta romanttisuudesta. Myöhempi tyttö tutkimus on kuitenkin nostanut esiin tyttöjen omahuonekulttuuria itsessään arvokkaana ja tärkeänä vertaamalla sitä poikien kulttuureihin. Voi kuitenkin silti kysyä, miksi yhteiskunnassamme ei ole kovin montaa vain tytöille suunnattua ja heidän hallitsemaansa tilaa? (vrt. folkloristi Karoliina Ojasen tutkimukset tallityöistä)

Elokuvan päähenkilöllä on monta omaa tilaa: lopulta koko suuri omakotitalo ja ympäröivä luonto tuntuu kuuluvan vain tytölle itselleen. Elokuvan alusta saakka tärkeä oma paikka on varasto, johon tyttö kerää kiiltokuvia, kartoja Afrikasta ja muita tärkeitä esineitä. Varastoa voi tulkita tytön sisäisenä tilana, paikkana, jonka kautta hän käsittelee paitsi yksinäisyyttään, myös kasvuun työstä teini-ikäiseksi ja aikuiseksi naiseksi. Seinälle nastoilla kiinnitetyt kuvat ja kirjeet ovat identiteettityötä, joiden kautta tyttö käy läpi itselleen tärkeitä, kipeitä ja askarruttavia asioita.

Tehtäviä

1. a) Tehkää kuvaus omasta huoneestanne, jossa pohditte, mitä oma huone/muu oma tila teille merkitsee ja mitä se kertoo teistä. Voitte esimerkiksi piirtää tai kirjoittaa lyhyen tekstin (vrt. Rositan teksti).

b) Tämän jälkeen keskustelkaa ja vertailkaa kuvia tai tekstejä omista huoneistanne. Kiinnittäkää erityistä huomiota siihen, poikkeavatko tyttöjen ja poikien huoneet toisistaan.

2. Keskustelukysymyksiä: Onko teillä oma huone vai jaatteko sen esimerkiksi sisaruksen kanssa? Vietättekö paljon aikaa omassa huoneessa? Mitä toimintaa ja tunteita omaan huoneeseen liittyy? Miksi oma huone on teille tärkeä/Miksi se ei ole tärkeä? Voiko omassa huoneessa olla yksinäinen? Ovatko omat huoneet ja tilat erilaisia tytöillä ja pojilla?

Tyttöjen ystävyksiä

Käsitystä tyttöjen ruusunpunaisesta haaveilusta oman huoneen suojissa on alettu haastaa sekä tutkimuksissa että elokuvissa ja muissa nuorisofiktioissa. Oma huone voi olla myös vallan näyttämö, jossa tyttöjen välisiä suhteita rakennetaan uudelleen. Näin on myös elokuvassa *Flickan*, jossa erityisesti Gisela pyrkii hallitsemaan Kristinan huoneen arvojärjestystä: kuka hakee kaikille jäätelöt vanhempien huomaamatta, kenen kynsilakalla lakataan kynnet ja kuka saa olla Abba-leikissä Agneta. Giselan, Kristinan ja päähenkilötytön välejä leimaa jatkuva vallankäyttö. Sanotaan usein, että tytöt viettävät useimmiten aikaa kahdestaan parhaan ystävän kanssa siinä missä pojat viihtyvät isommissa porukoissa. Tyttöjen ystävyssuhteita moititaan usein juoruilusta ja selän takana puhumisesta. Näin on myös elokuvassa *Flickan*.

Elokuvassa tyttöporukka kiusaa Olaa julmasti ja vaatii tätä riisumaan vaatteensa. Kun Ola ei suostu, tytöt pakottavat hänet siihen. Gisela painostaa myös päähenkilötyttöä osallistumaan kiusaamiseen, minkä vuoksi tytön ja Olan välit rikkoutuvat hetkeksi. Lopulta Ola ja tyttö kuitenkin saavat ystävyytensä takaisin.

Tehtäviä

1. Kuinka elokuvan tytöt käyttävät valtaa ja millaisia tyttöjen väliset ystävyudet elokuvassa ovat? Miksi Giselalla on ryhmässä eniten valtaa? Kuvaakookuva

mielestänne uskottavasti tyttöjen välisiä ystävyssuhteita? (*tyttöjen välisten ystävyssuhteiden kuvaamista juoruilun ja epäsuoran vallankäytön kautta on myös kritisoitu tyttötutkimuksessa paljon*). Jättääkö elokuva huomiotta joitakin tyttöjen ystävyksiin kuuluvia tärkeitä asioita?

2. Miten elokuvassa kuvataan tyttöjen ja poikien välistä ystävyyttä? Miksi päähenkilö pystyy ystäväystymään pojan kanssa, mutta muut tytöt eivät? Onko iällä tai sukupuolella tässä ystävydessä merkitystä? Pohtikaa poikien ja tyttöjen välisten ystävyssuhteiden eroja ja yhtäläisyyksiä.

Tytöstä naiseksi

Tyttö on kymmenvuotias, matkalla kohti varhaisnuoruutta. Naiseksi kasvaminen pohdituttaa tyttöä ja häntä verrataan jatkuvasti vanhempiin tyttöihin sekä aikuisiin naisiin ja heidän käyttäytymiseensä. Tytön ja uimaopettajan kohdatessa toisensa pukuhuoneessa, uimaopettaja toteaa tytölle hänen olevan pian aivan samannäköinen kuin hän itse. Muut elokuvan aikuiset (naiset) ovat varsin itsekeskeisiä ja toteuttavat omia unelmiaan: tytön äiti lähtee Afrikkaan ja tati järjestää hurjia bileitä tytön kotona tytön huolehtiessa talon siisteydestä.

Giselalla ja Kristinalla on kiire kasvaa teini-ikäisiksi ja nuoriksi aikuisiksi: etenkin Gisela kehuskelee poikaystävilleen ja hurjilla kokemuksillaan. Kristinan esiintyminen paljastavissa vaatteissa Abba-musiikin tahdissa herättää kuitenkin huvittuneisuutta ja pahennusta aikuisyleisössä ja erityisesti Kristinan äidissä. Kohtausta voi tulkita myös ironisena kritiikkinä tytöille suunnattuun populaarikulttuuriin, jossa nuoria naisia esitetään varsin seksuaalisovasti ja paljastavissa vaatteissa.

Tehtäviä

1. Pohtikaa, mitä eri naiseksi kasvamisen vaiheita elokuvassa kuvataan ja miten. Miltä teini-ikäisyys ja aikuisuus näyttävät tytön silmissä?

2. Pohtikaa elokuvan kohtausta, jossa Kristina esiintyy Abban musiikin tahdissa alusvaatteisillaan. Miksi esitys oli aikuisten

silmissä paheksuttava? Pohtikaa, miten Gisela ja Kristina itse tulkitsivat Abba-imitaatiotaan ja Kristinan esiintymistä.

3. Abban laulajat Agneta ja Frida ovat Giselan ja Kristinan idoleita, joiden kautta he peilaavat kasvuaan kohti aikuisuutta. Kirjoittakaa lyhyt teksti omista esikuvistanne. Valitkaa sellainen henkilö, jonka ominaisuuksia haluaisitte itsellenne olevan aikuisina. Kyseessä voi olla julkisuuteen tai omaan lähipiiriinne kuuluva henkilö. Miksi ihaillette juuri häntä? Mitkä ominaisuudet hänessä ovat tärkeitä? Muuttuvatko idolit iän mukana? Liittäkää tekstiinne kuva idolistanne.

Historiallinen elokuva ja tyttökuulttuurin historia

Flickan kertoo myös tyttökuulttuurin historiasta, sillä se sijoittuu 1980-luvulle.

1. Pohtikaa, miten elokuva sijoittaa itsensä historiaan, Mikä siinä osoittaa, että se kertoo 1980-luvulle? (*vaatteet ja meikit, musiikki, televisio- ja radio-ohjelmat jne.*)

2. Mitä eroa tyttöjen keskusteluissa, ulkonäössä, idoleissa jne. on nykypäivään verrattuna? Entä mitä samaa? (*idolit ja tyyli muuttuvat, mutta elokuvan mukaan tyttökuulttuurissa on säilynyt paljon samaa, kuten fanittaminen, idolien imitointi ja tyttöjen omahuonekuulttuuri*)

Suosittuja yhtyeitä 1980-luvulla olivat esimerkiksi Abba, Blondie, Bon Jovi, Europe ja U2; suosittuja elokuvia esimerkiksi *Superman II* (Richard Lester, 1981), *The Breakfast Club* (John Hughes, 1985) ja *E.T.* (Steven Spielberg, 1982). Televisiosta katseltiin muun muassa *Dallasia*, *Dynastiaa* ja *Lemmenlaivaa*.

3. Kerätkää Internetistä (esim. Youtube) otteita 1980-luvun musiikista, elokuvista ja televisiosarjoista. Millaisen kuvan näytteet antavat 1980-luvusta elokuvaan *Flickan* verrattuna?

YKSINÄISYYDEN SYMBOLEJA

Päähenkilötytön maailma on yhdistelmä todellisuutta ja mielikuvitusta. Siinä ovat läsnä kaveripiirin ja aikuisten arkipäiväinen maailma sekä taianomainen mielikuvitusmaailma, johon tyttö kätkeytyy erityisesti ollessaan yksin. Mielikuvitusmaailma vahvistaa otettaan elokuvan edetessä, kun tyttö viettää yhä enemmän aikaa yksinään. Elokuvassa käytetään paljon *symboleja*, joiden kautta kuvataan päähenkilön kasvua ja muutosta.

1. Pohtikaa, millaisia symboleja elokuvassa on. Miten tytön muutosta ja kasvua kuvataan, mikä esimerkiksi hänen ulkonäössään on tärkeää?

a. *Hiukset* on ensimmäinen mitä elokuvan päähenkilöstä nähdään hänen istuessaan terveydenhoitajan pöydällä. Tyttö tarkastelee ympäröivää maailmaa hiustensa läpi ja kätkeytyy niiden taakse. Aikuiset astuvat tytön maailmaan vetämällä hiukset pois silmiltä ja kasvojen edestä. Elokuvan edetessä ja tytön erillisyyden lisääntyessä hiukset takkuuntuvat ja niihin sotkeutuu takiaisia. Elokuvan lopussa, mielikuvituksenomaisessa kohtauksessa, kuumailmapallolla pellolle laskeutunut nuori mies selvittää tytön hiukset. Kun perhe palaa Afrikasta, työllä on siisti letti, ensimmäistä kertaa elokuvan aikana. Hiukset symboloivat näin tytön persoonallisuutta ja kokemusmaailmaa, ajatuksia ja muutosta.

b. *Rokotusarpi*. Tytön käsivarteen elokuvan alussa pistetty rokotuspiikki jättää kipeän ja tulehtuneen arven koko kesäksi, ikään kuin kertoakseen fyysisesti tytön kokemasta pettymyksestä. Myös kohtaus, jossa tyttö ei pysty ulostamaan, kuvaa erillisyyden tunteen ruumiillisuutta.

2. Kirjoittakaa lyhyt teksti, jossa kuvaatte kuvitteellista henkilöä, tyttöä tai poikaa, mahdollisimman tarkasti. Aloittakaa elokuvan *Flickan* tavoin jostakin yksityiskohdasta, joka kertoo henkilön

persoonallisuudesta eniten (*hymy, hiukset, silmät, itku, nauru, pituus jne.*). Tämän jälkeen voitte piirtää henkilöhahmostanne kuvan.

3. Kirjoittakaa teksti tai piirtäkää kuva, jossa kuvaatte omaa mielikuvitusmaailmaanne. Kuvitelkaa olevanne tytön tavoin yksin kotona tai luonnossa. Millaisen mielikuvitusmaailman rakentaisitte ympärillenne? Olisiko siellä muita ihmisiä/eläimiä/mielikuvitusolentoja? Olisiko se hiljainen vai äänekäs? Millaisia maisemia ja värejä siellä olisi?

Katseltavaksi:

Sanning eller konsekvens (Totuutta ja tehtävää, Christina Olofson, 1997)
Fucking Åmål (Lukas Moodysson, 1998)
Hip hip hora! (Hip hei hutsu! Teresa Fabik, 2004)
Fröken Sverige (Miss Sweden, Tova Magnusson-Norling, 2004)
Sandor/Ida (Hei Sandor täällä Ida, Henrik Georgsson, 2005)
Bombay Dreams (Lena Koppel, 2005)
Krama mig (Kristina Humle, 2005)
Linus kvällsbok (Hella Joof, 2007)
I taket lyser stjärnorna (Katon kokoinen tähtitaivas, Lisa Siwe, 2009)

Tyttötutkimusta:

Heta Mulari (2009) Ruotsalainen uufeminismi ja tyttöyden murros Ella Lemhagenin tyttöelokuviissa *13-årsdagen* (1994), *Drömprinsen* (1996) ja *Välkommen till festen* (1997). Teoksessa Heta Mulari ja Lauri Piispa (toim.) *Elokuva historiassa, historia elokuvassa*. Turku: k&h, Kulttuurihistoria/Cultural History.

Karoliina Ojanen (2005) Tallitytöt. Harrastus tyttöyksien tekemisenä. Teoksessa

Saarikoski, Helena (toim) *Leikkikentiltä. Lastenperinteen tutkimuksia 2000-luvulta*. Helsinki, Suomalaisen Kirjallisuuden Seura.

Tulkintoja tytöistä (2002) Toim. Sanna Aaltonen & Päivi Honkatukia. Helsinki: Suomalaisen Kirjallisuuden Seura.

Helena Saarikoski (2009) *Nuoren naisellisuuden koreografioita. Spice Girlsin fanit tyttöyden tekijöinä*. Helsinki: Suomalaisen Kirjallisuuden Seura.

Oppimateriaalin on laatinut

Heta Mulari, FM, Tutkija (Turun yliopisto, Kulttuurihistoria)

Oppimateriaalin on tuottanut
 Marjo Kovanen
 Koulukinosta.